

Školní program proti šikanování v ZŠ Tovačov

Školní program proti šikanování je nejúčinnějším způsobem, jak ochránit žáky před šikanou. Předpokladem jeho fungování je dobrá všeobecná prevence rizikového chování ve škole.

Tvoření školního programu proti šikanování je dlouhodobý a trvalý proces.

Školní program proti šikanování je klíčovou součástí Minimálního preventivního programu školy a Primární prevence rizikového chování žáků ve škole.

Právní východiska

- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, Č. j. MSMT – 22294/2013-1
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních Č. j. 21291/2010 – 28, ve znění pozdějších úprav

1. Předmět

Tento program proti šikanování ve škole slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, zaměřuje se především na prevenci šikanování a ukazuje postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy.

2. Vymezení základních pojmů

2.1 Šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Podstatnou vlastností šikany je skrytost.

Podoby šikanování jsou:

2.1. 1 Přímá podoba šikany

- Fyzické útoky v podobě bití
- Vydírání
- Loupeže
- Poškozování věcí
- Slovní útoky v podobě nadávek
- Pomluvy
- Vyhrožování
- Ponižování
- Sexuální obtěžování až zneužívání
- Kyberšikana prostřednictvím elektronické komunikace (útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.).

2.1. 2 Nepřímá podoba šikany

- Demonstrativní přehlížení
- Ignorování žáka či žáků

2.2. Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).

2.3 Fyzická šikana, přímá i nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti)

2.4 Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulační příkazy apod.).

3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

- Škola je odpovědná v souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/ 2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů. Škola je povinná zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů).
- Pedagogický pracovník je odpovědný podle zákona č. 40/ 2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Bude – li znám případ šikanování a pedagogický pracovník nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, vystavuje se riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřeřazení trestného činu (§ 367 trestního zákona).
- Dojde- li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).
- Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz §6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

4. Prevence proti šikanování

- Základem prevence šikanování a násilí ve škole je Školní vzdělávací program, který podporuje pozitivní vzájemné vztahy mezi žáky (a mezi žáky a učiteli) a usiluje o vytváření bezpečného prostředí školy, především kapitola Klíčové kompetence a kapitola Osobnostní a sociální výchova a Výchova demokratického občana.
- Systém primární prevence sociálně patologických jevů, který je dán Minimálním preventivním programem. Viz Minimální preventivní program
- Primární prevence v třídních hodinách
- Primární prevence ve výuce
- Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování
- Vztahy mezi školami v okolí
- Systém dalšího vzdělávání pedagogických zaměstnanců školy
 - Vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky vytváření dobrých vztahů, v podpoře a upevňování zdravých třídních norem žáků jako prevenci šikanování.
 - Vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování.
 - Vzdělávání školního metodika prevence podle vyhlášky č. 72 / 2005 Sb., nebo v rámci bezplatné nabídky dalšího vzdělávání

- Informování pedagogických pracovníků a žáků o problematice šikanování. Viz Minimální preventivní program a samostudium pedagogických pracovníků.
- Zapojení všech zaměstnanců školy v oblasti prevence proti šikaně dle jejich kompetencí a pracovní náplně. Ředitel školy zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky na vytipovaných rizikových místech školy.
- Školní řád a jeho dodržování. Viz Školní řád.(Zákaz chování mající charakter šikanování a opatření, která se váží k tomuto závažnému porušení školního řádu. Pravidla používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů během vyučování, o přestávkách v prostoru školy.)
- Aktivní spolupráce s rodiči na ochraně žáků před šikanou. Seznámení rodičů na třídních schůzkách, webové stránky či informativní leták.
- Spolupráce se specializovanými institucemi
 - V resortu školství - s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry
 - V resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
 - V resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence
 - Neziskovými organizacemi – Fond ohrožených dětí, ...
 - Policie ČR
- Školní metodik prevence informuje o krizové telefonní lince k šikaně pro učitele, žáky a jejich rodiče. **bezplatnou nonstop telefonickou službu dostupnou na lince 116 000**

5. Krizový plán a postupy řešení šikanování

Při vyšetřování šikany spolupracuje užší realizační tým – MPP, VP, pedagogický pracovník, ředitel školy.

5.1 Postup pedagogického pracovníka a ředitele školy

- **Postup pedagogického pracovníka:**
 - Informují -li zákonní zástupci pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy. Společně provedou zápis o vyšetřování šikany.
 - Má -li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy. Provedou zápis o vyšetřování šikany.
 - V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy. Provedou zápis o vyšetřování šikany.
 - Vždy informuje zákonné zástupce o výsledcích vyšetřování, a to i v případě, že se podezření neprokáže. Provedou zápis o informování zákonných zástupců.
 - Na pedagogické radě navrhne potrestání agresorů.
- **Postup ředitele školy:**
 - Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, zákonný zástupce, žák)

- Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a PČR.
- V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů.
- Zajistí informování dotyčných zákonných zástupců o vyšetřování šikany nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí.
- V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
- V mimořádných případech doporučí zákonným zástupcům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
- V mimořádných případech podá orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
- Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost PČR.
- Projedná na pedagogické radě potrestání agresorů.

5.2. Vyšetřování šikany

- **Vyšetřovací scénář pro počáteční šikany (se standardní formou):**
 - Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovením formy šikany
 - Rozhovor s informátory a oběťmi
 - Nalezení vhodných svědků
 - Individuální rozhovory se svědky
 - Ochrana oběti
 - Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru (směřování k metodě usmíření, směrování k metodě vnějšího nátlaku na agresora)
 - Realizace vhodné metody
 - Třídní hodina
 - Třídní schůzka
 - Práce s celou třídou
- **Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – výbuch skupinového násilí vůči oběti – tzv. třídního lynčování:**
 - Překonání šoku pedagogického pracovníka, odhad závažnosti a formy šikany
 - Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí
 - Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
 - Zabránění domluvě na křivé výpovědi
 - Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
 - Oznámení na Policii ČR, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování o Informace rodičům
 - Pokračující vyšetřování, zápis z vyšetřování

5.3 Spolupráce se specializovanými institucemi a Policií ČR

- Při řešení případů šikany spolupracovat s institucemi
 - V resortu školství
 - V resortu zdravotnictví
 - V resortu sociální péče o Policie ČR
 - Orgán sociálně právní ochrany dítěte

5.4 Postup zákonných zástupců při podezření na šikanování

Postup při podezření na šikanování, o kterém jsou informováni, by měl být následující:

- Zákonní zástupci informují o podezření na šikanování třídního učitele popřípadě dalšího pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází.
- Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, obrátí se na zákonné zástupci s informací na ředitele školy.
 - V případě prokazatelných projevů šikany se zákonné zástupci přímo obrátí s informací na ředitele školy.
 - Jsou-li zákonní zástupci přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci. Stížnost podaná písemně, osobně nebo v elektronické podobě (posta@csicr.cz) se přijímá na všech pracovištích ČŠI.

5.5 Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření:

- Výchovná opatření – napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy
- Snížená známka z chování
- Převedení do jiné třídy (je třeba posoudit efektivitu tohoto opatření, aby jen nedošlo k přesunutí šikany)
- Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu
- Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně – právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou
- Škola umožní agresorovi individuální výchovný plán

6. Další odkazy:

- Společenství proti šikaně, www.sikana.org
- E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
- Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.nebi.cz
- Sdružení Linka bezpečí (116 111) www.linkabezpeci.cz
- Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
- **bezplatnou nonstop telefonickou službu dostupnou na lince 116 000**